

BEKÂÎ'NİN KİTÂB-I KERBELÂ'SINDA HZ. HÜSEYİN ETRAFINDA ŞEKİLLENEN ALKIŞLAR VE KERAMET İŞLEVİNDEKİ KARGIŞLAR*

Laudation and Malediction in the Function of Miracles Attributed to Hazrat Hussein
in Baqā'î's *Kitāb-ı Karbalā'*

Hulusi GÜRBÜZ**

Emin OBA***

Öz

Birey kendi içsel yolculuğunda duygularını geliştirmiş olduğu çeşitli söylem biçimleriyle yansıtma yolunu seçmiştir. Bu söylemler, kimi zaman kalıplaşmış sözler, kimi zaman da öznel tasarruflarla aktarılan dilekler şeklini almıştır. Geliştirilen bu söylem biçimleri olumlu ve olumsuz olarak iki temelde yer almıştır. İyi dilekler “alkış” kötü dilekler de “kargış” olarak adlandırılmıştır. Türklerin İslamiyet’i kabul etmelerinden sonra alkışlar manevi bir kimlik kazanarak ilahi bir işleve bürünmüştür. Kargışlar ise lanet okuma, beddua etme veya ah etme şeklinde Yaradan’ın helâk edici kudretinden medet umucu bir kimlik kazanmıştır. Kargışların gerçekleşmesi ise sosyal hayat döngüsünde ilahi bir işlevsellik konumuna erişmiştir. Özellikle dini şahsiyetlerin kargışları, adeta sonu helakla biten bir keramet bağlamında gelişim sağlamıştır. Tüm bu bilgiler ışığında bu makale çalışmasının kapsamı, Hz. Hüseyin’in şahadetini anlatan ve Bekai’ye ait olan Kitâb-ı Kerbela adlı manzum eserin Mısır Nüshası’nda geçen alkış ve kargışlardan oluşmaktadır. Çalışmanın temel metodolojisi ise alkış ve kargışlar üzerine literatürdeki mevcut bilgilerin derlenmesi ve eserde yer alan alkış ve kargış konulu beyitlerin incelenmesi üzerine şekillenmiştir. Beyitler alkış ve kargış başlıkları altında iki ayrı tasnifle aktarılmış ve yer yer beyitlerde geçen konular sadeleştirilerek incelenmiştir. Beyitlerde alkışa veya kargışa sebep olan olay ve durumlara ek olarak özellikle keramet işlevindeki kargışların helakle biten işlevsel sonuçları incelenmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular ışığında ise eserde yer alan alkışların Hz. Hüseyin’in duasını kazanarak cennet ehli olma üzerine şekillendiği, kargışlarda ise Hz. Hüseyin’e ve ehlibeyte zulmeden Yezid askerlerinin helakle sonuçlanan kerametler yer aldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Hüseyin, Kerbela, Keramet, Alkış, Kargış.

Abstract

The individual chose to reflect his feelings through various forms of discourse in his inner journey. These discourses sometimes took the form of stereotypes and sometimes wishes conveyed by subjective savings. These forms of discourse developed take place on two grounds as positive and negative. Good wishes are called *alkış* and bad wishes are called *kargış*. After the Turks accepted Islam, prayer gained a spiritual identity and assumed a divine function. Curse is in the form of curse, curse or sigh. It has gained an identity of seeking help from the destructive power of the Creator. The realization of curse has reached a divine functionality in the social life cycle. Especially the curse

* Geliş Tarihi: 02.11.2020, Kabul Tarihi: 05.07.2021. DOI: 10.34189/hbv.99.019

** Doktora Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı, hulusi.grbz@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8151-3558>.

*** Dr. Öğr. Üyesi, Al-Farabi Kazakh National University, Türksöy, eminoba@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5299-8023>.

of religious personalities has developed in the context of a miracle that ends with destruction. In the light of all this information, the scope of this article study is based on Baqāi's Egyptian copy of the poetic book called *Karbalā'*, which tells about the martyrdom of Hussein. The basic methodology of the study is based on compiling existing information in the literature on prayers and curse and examining couplets on prayer and curse in the work. The couplets were presented in two separate classes under the titles of prayer and curse, and the subjects in the couplets were studied in a simplified manner. In addition to the events and situations that caused prayer or curse in couplets, the functional consequences of curse, especially in the function of miracle, ending with destruction were examined. In the light of the findings obtained as a result of the study, the prayers in the work were written by Hazrat Hussein. It has been observed that Hazrat Hussein was embodied by gaining his consent and being a person of paradise. In the curses, it was determined that there were miracles that resulted in the extinction of Yazid soldiers who persecuted Hazrat Hussein and his people.

Keywords: Hazrat Hussein, *Karbalā'*, Miracle, Prayer, Curse.

1. Giriş

Türkçede iyi temennilerde bulunma “alkış”, kötü temennilerde bulunma ise “kargış” olarak ifade edilmektedir (Çiftoğlu, 2009: 8; Ersoylu, 2012: 17). Alkışlar, “dua”, kargışlar da “beddua” kelimesiyle karşılanmaktadır. Diğer yandan kargış kelimesi, “ah”, “ilenç”, “lanet etmek”, “bela okumak” gibi kelimelerle veya kelime gruplarıyla ifade edilmektedir. Boratav (2013: 64), alkış ve kargışları temel olarak “hayır-dua” ve “bed-dua” şeklinde tasnif etmektedir. Artun (1999: 5) ise “alkış” ve “kara alkış” şeklinde bir tasnifi dile getirmektedir.

Akalın (1990: 43), alkış ve kargışların kalıplaşmış sözler olarak kabul edileceği gibi çeşitli varyantlaşmalar etrafında iyi dilek veya kötü dilek duygularını barındıran söz öbeklerinden de oluşabileceğini aktarmıştır. Elçin (2019: 48), ise alkışların kalıplaşmış kısa dualar olduklarını ifade etmiştir. Boratav (2013: 66), ise sıradan alkış ve kargışları temenniler etrafında şekillenen cümleler olarak görmüş kalıplaşmış olan alkış ve kargışları ise “asıl alkış ve kargışlar” şeklinde sınıflandırmıştır.

Türk kültürünün hem yazılı hem de sözlü aktarım geleneğinde müstakil bir tür olmasa da bütün halk edebiyatı unsurlarında çokça kullanılmıştır. İslamiyet sonrasında alkış ve kargışların ilahî bir perspektifte şekillendiği de ifade edilmiştir (Ferzeliyev vd, 1996: 27). Türklerin iyi dilek dileme veya tam aksi kötü temennilerde bulunma refleksi, İslamiyet’le birlikte Allah’ın kudretine havale edilerek gelişim göstermiştir (Oğuz vd, 2007: 20). Kültür tarihine ışık tutma yönüyle anonim halk edebiyatı, dini-tasavvufi halk edebiyatı ve âşik edebiyatı türlerinin çoğunda bu ilahî kudrete bağlı şekillenen alkışlar ve kargışlar mevcuttur (Akalın, 1990: 56; Albayrak, 1999: 16).

Alkışların ve kargışların içerikleri ele alınarak kültür dairesine ışık tutmak mümkündür. Alkış ve kargış söylemlerinde yer alan ifadeler, kullanılan bölgenin veya toplumun değer verdiği, sevmediği ve yaşamış oldukları haksızlıklara varana kadar birçok temel toplumsal hassasiyetlere ışık tutmuştur (Duymaz, 2000: 17; Kaya, 2001: 18). Alkışlarda ve kargışlarda Türklerin yaşamış olduğu coğrafyaya ait tabiat

unsurlarından, yaşam alanlarında kullandıkları eşyalara, oradan da inanç sistemlerine varana kadar bütün temel değerleri yansıttığı görülmektedir (Kalafat ve Bayatlı, 2011: 49).

Alkış ve kargışların diğer bir misyonu ise kültürel aktarım kodları oluşlarıdır. Sahip oldukları sözlü işleyişle zaman içerisinde belli bir kalıpsallığa doğru ilerlemişler ve yazılı geleneğin de temel taşlarını oluşturmuşlardır. Her ne kadar iyi dilek veya kötü dilek şeklinde bilinseler de alkış ve kargışların esasen belli bir coğrafyada aynı ortak değerler etrafında toplanmış insanların kültürlerine dair izler taşımaları ve kültürel aktarımı sağlamaları yönleri onların asıl folklorik işlevlerini ortaya koymuştur (Terzioğlu, 2007: 35). Dilden dile kalıplaşan alkış ve kargışlardan yola çıkılarak kullanıldığı bölgeye ve bu bölgeye ait kültürel değerleri ortaya koymak mümkündür.

Alkışların ve kargışların duygusal işlevselliğine bakıldığı zaman ilk olarak bireyin içsel durumu ortaya çıkmaktadır. İyilikler, yardımlar, aşklar, sevgiler, ailevi bağlar gibi birçok müspet durum insanın özünde iyilik dileme duygusunu şekillendirmektedir (Ersoylu, 2012: 21). Bu sebeple kişinin yaşadığı hayatın kendisi içerisinde alkışların bu iyilik perspektifinde aktif bir işlevselliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Temel duygular içerisinde yer alan mutluluk da bu alkışlar sayesinde belli bir doygunluğu ve tatminliği insana aktarmaktadır (Seyfeli, 2002: 854).

İnsan fitratının doğal bir sonucu olarak gelişen sinirli olma durumu netice olarak birçok refleksi ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan en önemlisi de öfke kontrolünü bastırma veya en az seviyelere indirme adına “kötü dilekleri iletme” ve “karşıdaki kişinin veya nesnenin kötülüğünü isteme” sözlü davranış biçimlerinin en temeli olarak ifade edilebilir. Haksızlığa uğrayan, zulme uğrayan ve bu olumsuz durumlar karşısında somut olarak savunma yeterliliği elinde olmayan kişi kargışlarla ancak içindeki olumsuzlukları uzaklaştırmaya çalışır (Ağca, 2015: 7).

Özellikle Türk kültüründe, içinde bulunulan kötü durumu ortadan kaldırma ve belli bir duygusal tatmin durumunu sağlayan kargışların çok önemli bir yeri olduğu ifade edilmektedir (Harmancı, 2012: 2). O kadardır ki yazılı ve sözlü gelenekte olumlu sonuçlar “bir kimsenin duasına” olumsuz sonuçlar da “bir kimsenin bedduasına/ ahına” bağlanır. Bu yönüyle de sosyal yaşam döngüsü içerisinde alkışlar ve kargışlar, bireyin eylemlerinin sonucuna etki ettiğine inanılan bir işlevselliğe sahiptir.

İslamiyet’le birlikte Türklerin sözlü ve yazılı geleneğinde dua ve bedduaların manevi bir işlevselliği içerisinde barındırdığını görmek mümkündür. Hak olan, dualarla; batıl olan ise beddualarla karşılaşmıştır (Seyfeli, 2002: 1639). Bu sebeple dini şahsiyetlerin duasını almak, kişinin temel duygu dinamiklerine olumlu şekilde yansırken tam aksine bedduasını almak kişiye olumsuz bir duygu motivasyonu olarak yansıdığı ifade edilmektedir. Buradan hareketle de eylemlerin olumlu sonuçlarının

dualara, olumsuz sonuçlarının da bedduaya bağlandığını ve mutluluk, pişmanlık ve öfke gibi temel duyguların bu dua veya beddualarla şekillendiğini söylemek mümkündür.

Sadece kişilere değil insanın tabiatında anlam yüklediği ve sosyal yaşam döngüsü içerisinde ilişkiye geçtiği her nesnenin ve her olgununun kargış söylemlerine konu olduğunu görmek mümkündür. Kimi zaman sıla hasreti çeken bir kimsenin yollara ettiği ahlal, kimi zaman âşıklaı birbirinden ayıran feleğe edilen beddualar bu durumun en basit örnekleri arasında gösterilebilir. Dolayısıyla kargışların sosyal yaşam içerisinde aktif bir işlevselliği olduğunu söylemek mümkündür.

Dini bağlamda alkış ve kargışların işlevsel yönü de manevi bağıllığın gücüyle ilişkilidir. Yapılan dualarla Allah'tan güzel dilekler niyaz edilir; beddualarla da zulme ve batıla karşı savaşılr. Dua ve nasihat içeren alkışlar, ilahi olan kudretten iyiliği, cenneti, güzel ameli dileme şeklinde gelişmiştir. Bu duaların gerçekleşmesi kul ile Allah arasındaki tevekkül duygusunun ortaya çıkmasını sağlar (Uysal, 2019: 625). Kargışlar ise genel olarak lanetleme şeklinde kullanılmıştır. Bu lanetler, bir peygamber tarafından edilmişse mucize zeminli helak işlevi, dini bir şahsiyet tarafından edilmişse keramet zeminli bir helak işlevi gerçekleşmiştir.

Özellikle Alevi ve Bektaşî kültüründe alkışların ve kargışların yeri oldukça önemlidir. Bektaşî erkân ve zikirlerinde dua ve nasihat içerikli sözler kalıplaşmıştır. Gülbank olarak adlandırılan bu dualar, Bektaşilikte bir ikrar düsturu olarak görülmüştür (Artun, 1999: 112). Melikoff (2011: 96), bu gülbankları “savaş avazı” olarak nitelemiştir. Bu gülbanklar “bismişah” ile başlayan ve hakkı batıla üstün getiren kalıplaşmış dualar şeklindedir. Bektaşî ocağına yakınlıklarıyla bilinen yeniçeriler ise bu gülbankları adeta birer kültürel kimlik kodu olarak işlevlendirmişlerdir. Diğer yandan Alevi ve Bektaşî kültüründe alkışların Hz. Ali, Hz. Hüseyin, Hacı Bektaş Veli ve pirlere yoluna revan olanların ikrarını güçlendirme bağlamında gelişen dualar olduğu görülmektedir. Kargışlar ise Hz. Ali'nin şahadeti, Hz. Hüseyin'in şahadeti, Kerbela Olayı etrafında şekillenmiş ve özellikle Yezid b. Muaviye ve onun taraftarlarına olan beddualar olarak biçimlenmiştir. Kerbela Olayı'nı konu alan maktel-i hüseyinler, kitab-ı kerbelalar, vaka-yı kerbelalar, muharremnameler başta olmak üzere birçok ağıt ve mersiyede Yezid'e ve ehline olan kargışları görmek mümkündür (Gürbüz, 2016: 220). Mürettep olarak Kerbela Olayı'nı anlatan eserlerde kargışların bir helâk işlevi olarak kullanıldığını görmek mümkündür. Kerbela konulu şiirlerde yer alan alkışlarda ehlibeyte olan sevgiyi ve muhabbeti yansıtırma aracı olarak can, canan, rıza, pîr, şah, şah-ı merdan, imam ve cennet ehli kavramlarının çokça kullanıldığı görülmüştür. Diğer yandan ehlibeyte zulmeden Yezid ve onun askerleri için geliştirilen kargış söylemlerin lâin, lanet, melun, ateş, evlad-ı resul katili ve su kavramları etrafında şekillendiği görülmüştür. Kargışlar genellikle Yezid'e biat edenlerin helak olmasıyla sonuçlanır. Bu yönüyle de bakıldığında sonu helâkle neticelenen kargışların bir keramet vasfını yansıttığını görmek mümkündür.

Alevi kültüründe yer alan edep, erkân, zikir ve ayinlerde alkış ve kargışların işlevsel bir değişken olduğunu söylemek mümkündür. Alkış ve kargışlar Alevi kültürünün dini ritüellerin ve edebi türlerin temel yapı taşında yer alan imgeler olarak görülmektedir. Özellikle Alevi semahlarında önemli bir zikir düsturu olan gülbanklara bakıldığında alkışların Hz. Ali'ye, ehlibeyte, pirlere, Hacı Bektaş Veli'ye ve canlara olan sadakatin tamamlayıcı bir timsali olarak karşımıza çıkmaktadır. Gülbanklarda yer alan “Bism-i Şah Allah Allah” ifadeleriyle başlayan virdler (Uluçay, 1996: 56), Alevi kültüründe alkışların kutsal bir işleyiş döngüsü olarak canlı bir şekilde yaşatıldığına önemli göstergeleri arasında yer almaktadır (Altınölçek, 2009: 130; Ersal ve Ersöz, 2013: 60; Uluçay, 1996: 26; Uzun, 1996: 81). Yine Alevi semahlarında kargış olarak temel belirleyici, Hz. Hüseyin'i şehit eden Yezid ve onun ahalisi üzerine şekillenmektedir. Bu doğrultuda cem ayinlerinde söylenen Hz. Hüseyin'in şahadetini ele alan deyişlerde açık olarak kargışların birer zikir ritüeli olduğunu ifade etmek mümkündür (Altınölçek, 2009: 130; Demircan, 2009: 155; Demirel, 2009: 140).

Türk İslam kültüründe okunan alkışların ve kargışın gerçekleşmesi önemli bir kutsallığı temsil etmektedir. Birçok efsane, destan, masal ve halk hikâyeleri gibi türlerde ah edenin ahının yerde kalmaması önemli bir tılsım olarak ele alınmıştır (Çevik, 2015: 5). Kargışların gerçekleşmesi, olayın kutsiyetini arttıran bir algı düzeyini de okuyucuya yansıtmayı başaran önemli bir motif olarak ele alınmıştır (Duyamaz, 2009: 180). Bu yönüyle ele aldığımız *Kitab-ı Kerbelâ*'da Hz. Hüseyin'in alkış ve kargışlarının gerçekleşmesi esasen kutsallık imgesini tamamlayan bir motif olarak dikkat çekmektedir.

2. Müellif Hakkında Bilgi

2.1. Hayatı

Darendeli Bekâî hakkında kaynaklarda oldukça sınırlı bilgiler yer almaktadır. Müellifin hayatı hakkında birincil kaynaklar, Bursalı Mehmet Tahir Efendi'nin *Osmanlı Müellifleri* ile Şeyhülislam Arif Hikmet'in *Tezkiret'ü's-Şuarâ*'sıdır. Kronolojik olarak ele alındığında müellifin hayatına dair ilk olarak *Tezkiret'ü's-Şuarâ*'da şu ifadeler yer almaktadır (Çınarcı, 2007: 33; Aktaran Türkoğlu, 2012: 59):

“Hayret Efendi'nin Birâder-i mihteridir. Beldelerinde kâtip-zâdellikle müstehirdirler. Dârende hânedânlarındadır. Büyük Abdî Paşa ism-i ağalarından imiş. Ve indinde gâyet makbûl imiş. Gâyet mükesser nazımda selâset üzre câhilâne Fuzûlî mertebesinden aşağıca şiri vardır. Seyyid Battal kıssasını tamamen nazm etmiş. Ve Hadikatü,,s-süedâyı nazm etmiş ve Mevlid-i Nebiullâh Es-selâtü, s-selâmı nazm etmiş ve iki yüz hudûdunda beldesinde vefât etmiş.”

Osmanlı Müellifleri adlı eserde ise Bekâî, “Bekaaî” şeklinde dile getirilmiştir. Bekâî'nin hayatına ve eserlerine dair şu bilgiler nakledilmiştir (Tahir Efendi, 1972, II: 59):

“Hâl tercemesi “H” harfinde geçen Darendeli Hayret Efendi’nin büyük kardeşidir. Memleketinde Kâtipzâde şöhretiyle tanınmıştır. 1200 tarihlerinde memleketinde vefat etti. “Mevlid-i Nebi” manzumesi olduğu gibi “Seyyid Battal Gazi” savaşlarını ve “Hadikatü’s-Süedâ”yı nazmetmiştir. Şiirleri orta seviyededir. Büyük Abdi Paşa’nın yakınlarından idi.”

Bu bilgiler ışığında Bekâî’nin 18. yüzyılda yaşamış olduğu net bir şekilde ifade edilebilir. Annesi Urfa kökenli Ekâbir Hanımdır (Gülseren, 1996: 28; Aktaran Türkoğlu, 2012: 60). Babası ise soy olarak Somuncu Baba olarak da tanınan Şeyh Hamid-i Velî’ye kadar uzanan Zaimoğulları ailesine müntesip olan Zaim Mustafa Ağa’dır. Müellifin gerçek adının Kâtip-zâde Hasan Darendevî’dir (Aktaran Gürbüz, 2014: 15; Şentürk ve Gülseren, 1990: 16). Zaimzâde Abdi Paşa, Abdi Paşa Ağa (1722), Ali Paşa (1744), Koca Abdi Paşa (1789) ve Abdurrahman Bey (1801) gibi şahsiyetler Bekâî’nin soyuna ait kişilerdir (Akgündüz, 1992: 64-66). Dolayısıyla Bekâî’nin edebi kişiliğinin yanında devlet bürokrasisiyle yakın olduğu görülmektedir.

2.2. Eserleri

Bekâî’nin eserlerine bakıldığında ilk olarak Seyyid Battal Gazi’nin savaşlarını konu alan *Battal-Nâme*’si gelmektedir. Bu eser, 1769 tarihinde III. Mustafa döneminde Silâhdar Mehmed Paşa’ya sunulmak üzere kaleme alınmıştır. Eserin dokuz ayrı nüshasının bulunduğu aktarılmaktadır (İlhan, 2020: 239). Eser manzum bir eserdir ve yaklaşık 6600 beyitten oluştuğu ifade edilmiştir (Say, 2012; Türkoğlu, 2015: 84; Türkoğlu, 2017: 119).

İkinci olarak, hem Bursalı Mehmet Tahir hem de Şeyhülislam Arif Hikmet tarafından yukarıda da zikredildiği üzere Bekâî’nin “*Mevlid*” adlı bir eseri olduğu anlaşılmaktadır. Türkoğlu (2012; 2017)’nin araştırmaları sonucunda bu eserin herhangi bir nüshasının olmadığı dile getirilmiştir.

Bekâî’nin üçüncü eseri ise Kerbelâ Olayı’nı manzum olarak ele aldığı *Kitâb-ı Kerbelâ*’dır. Bu eser mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Eserin sebeb-i telifinde Fuzûlî’nin *Hadikatü’s-Süeda*’sını manzum hale getirme düşüncesi yer almıştır (Türkoğlu, 2012: 64; Türkoğlu, 2017: 119). Eserin nüshaları şunlardır (Eren, 2014: 8; Gürbüz, 2016: 225; Gürbüz, 2014: 15; Türkoğlu, 2012: 169-172; Türkoğlu, 2017: 123-126):

- “Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil Yz A 31171”
- “Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Hk 494”
- “Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil. Yz. A 3891”
- “Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil Yz. A 3547”
- “Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil Yz. A 8382”
- “Darendelî nüshası”

- “Hacı Bektaş Veli Araştırma Uygulama Merkezi Kütüphanesi”
- “Kahire Milli Kütüphanesi, Arşiv No: Ez-Zekiye-Mahtûtâtü Fârisiye ve Türkiye 12”
- “İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 297.9 (İ) Nüshası”

2.3. *Kitâb-ı Kerbela*'nın Nüshaları Üzerine Genel Bir Literatür Değerlendirmesi

Literatürde *Kitâb-ı Kerbela* adlı eser üzerine en kapsamlı çalışma Serkan Türkoğlu tarafından yapılmıştır. Türkoğlu (2012), yukarıdaki ilk beş nüshayı karşılaştırarak yapmış olduğu çalışmada, *Kitâb-ı Kerbela* adlı eserin Darende, Hacı Bektaş Veli Uygulama Merkezi ve Mısır nüshalarına ulaşamadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte Türkoğlu (2012)'nin çalışması, sistematik olarak ele alındığında; tarihsel süreç, karşılaştırmalı edebiyat, tematik inceleme, dizin ve transkripsiyonlu metin metodolojisine dayanan başarılı ve literatürdeki en kapsamlı çalışma özelliğini taşımaktadır.

Kitâb-ı Kerbela, üzerine çalışma yapan ikinci araştırmacı ise Hulisi Gürbüz'dür. Gürbüz (2014) çalışmasında Serkan Türkoğlu'nun ulaşamadığı Mısır Nüshası'na ulaşmıştır. Bu nüsha toplamda 97 varaktan oluşmaktadır. Eserde herhangi bir yıpranma yer almamaktadır fakat müstensih tarafından nüsha eksik bir biçimde kaleme alınmıştır. Bu eksikliğin yanında nüshanın giriş bölümünde Bekâî'nin mahlasını taşıyan ve bir sebep-i telifi de içeren bir manzume ile son bölümde “gibi” redifli bir manzume yer almaktadır. Bu manzumeleri müstensihin sonradan eklediği tespit edilmiştir. Eserin ilk sayfasında Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'ya (1769-1849), hanımına ve kızına dua edilen bir ithaf bölümü yer almaktadır. Yine aynı Arapça dua kısmında eseri vakfeden kişinin isminin belirsiz olduğu ve bu eseri Mehmet Ali Paşa'nın Nazar Hanımefendi'den olma kızı merhume Hacı Şivenaz'dan emanet alındığı ve Abdullah kızı fakir Nezif tarafından Kahire Kütüphanesi'ne kaydedildiği şu şekilde dile getirilmiştir (Gürbüz, 2014: 76):

“Vakfetâ'l-lâhu te'âlâ hizbü'n-nebiyyi şallallâhu te'âlâ vesellem haza'l-Kitâbü şâhibetil merhûme El-hâce Şivenâz baş kalfa ma'tûkâti'l merhûme cennetmekân rif'atlü Nazâr hanımefendî el-merhûm Muhammed 'Alî Paşa el-hac sâbık vezirel Mısrû'l-mahrûse ma'tûkatü'l- hâce Şivenâz el-merhûme evkafatâllahu sübhânehu ve te'âlâ şevâbiha ila rûhü'l-merhûme el-hâce Şivenâz Binti 'Abdâ felâ yibâ' velâ yürhenu liqavlihi te'âlâ femen beddelehu ba'demâ semî'ahu feinnemâ ismuhu 'ale'l-lezine yübeddülünehu innallâhe semî'u'n-âlim. Vece'aletü'l-vâkfe' mezkûre ila rûhü'l- merhûme ve külli min kurrâihi fihi yeğreü fatihâtü'l- kitâb ila rûhü'l- merhûme gaferallahu 'anhu va'fü 'anhum âmîn âmîn bi-câi'l-Muştafâ ennebiyyu'l-kerîm. Kâtibetü'l haş binti 'abda ed-da'î Nazîfû'l-faķir ed'ûna biddu'âi'l-hayr 'aleyhişşalatü vesselâm. Belîgü'l-'Alî bi-kemâlihi keşfü'd-deci bicamâlehu ḥasanet cemi' i ḥişâlehu şallu 'aleyhi ve 'âlihi ṭayyibîne ve'l-ḥamdulillâhi rabb'il 'âlemin”:

(“Ben, eski Mısır veziri Hacı Mehmet Ali Paşa'nın Nazar Hanımefendi'den olma kızı merhume Hacı Şivenaz'a ait bu kitabı, Allah rızası için vakfettim. Sevabı merhume Hacı Şivenaz'ın ruhuna bağışlanmak üzere hiçbir şekilde satılamaz ve el konulamaz. Çünkü Allah (c.c) ayeti kerimede şöyle buyurmuştur (Bakara 2/181): ‘Her kim, bu vasiyeti duyduktan sonra onu değiştirirse, doğrusu onun günahı değiştirenin üzerindedir. Muhakkak ki Allah her şeyi işiten ve her şeyi bilendir.’ Bu vakfedilen kitabı okuyan herkes merhumenin ruhuna bağışlanmak üzere Fatihalar okusun, Allah okuyan herkesi affetsin. Âmin, âmin. Hz. Muhammed Mustafa'nın hürmetine bu yazının kâtibi Abdullah kızı fakir Nazife'ye aittir. Hayır duasıyla bize dua edin. Selat selam üzerinde olsun kemaliyle yüksek derecelere ulaştı.”)

Bu nüsha, 20.04.2012 tarihi ile 20.05.2012 arasında yapılan arşiv taraması çalışması kapsamında Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde tesadüfen bulunmuştur. Eserin orijinalinin yazma eser koleksiyonuna sahip olan Mısır uyruklu özel bir şahısta yer aldığı tespit edilmiştir. Bu nüsha, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'ne satış veya hibe amacıyla getirildiği fakat nedeni bilinmeyen bir sebepten ötürü eserin satış veya hibe başvurusunun geri çekildiği ve nüshanın orijinalinin yeniden ilgili şahsa geri verildiği saptanmıştır. Bu süreç içerisinde bu nüsha, ilgili kütüphane tarafından elektronik ortama aktarılmıştır. Fakat nüshanın sadece ilk giriş sayfasındaki Arapça kısım okunmuş olacak ki, eserin dili “Arapça” şeklinde “Arapça Eserler” kategorisine yanlış bir şekilde kaydedilmiş ve araştırmacıların gözünden kaçmıştır. Nüsha, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde Özel Yazmalar Bölümü'nde 0717 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır.

Eserin, Mısır'a gitmesi veya Mısır'da istinsah edilmesine ilişkin ilgili kaynaklar incelendiğinde karşımıza Bekâî'nin kardeşi Hayret Mehmet Efendi ismi çıkmaktadır. Hayret Mehmet Efendi, hâcegân rütbesi (divân-ı hümâyunda yetişen kalem amirliği rütbesi) kazanmış birisi olarak başta Yusuf Ziyâ Paşa, Celal Paşa, Mehmed Gâlip Paşa ve Ahmed Şakir Paşa gibi sadrazamların divan kâtipliğini yapmıştır. Ardından Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın divan katipliği görevini üstlenmiş ve 1827 tarihinde Mısır'da ölmüştür (Akgündüz ve diğ., 1992: 717; Aktaran Türkoğlu, 2017:118). Dolayısıyla *Kitab-ı Kerbela* adlı eserin Mısır'a iletilmesi, Mısır'da yeniden istinsah edilmesi ve Mısır'da vakfedilmesine ilişkin ilk dikkat çeken isim Bekâî'nin kardeşi, Hayret Mehmet Efendi olmuştur. Mısır Nüshası'nın dua kısmında geleneksel İslam öğretisindeki tasadduk ahlakı temelinde yer alan mütevazılık göstergesi olarak vakfeden kişinin adı zikredilmemiştir. Fakat tarihsel olaylar ve olgular ele alındığında bu eseri vakfedenin Hayret Mehmet Efendi olma ihtimalini akıllara getirmektedir. Tabi bu doğrultuda daha somut verilere ulaşmadan net bir yargıyı belirtmek eksik ve hatalı bir değerlendirme olacaktır.

Gürbüz (2014)'ün çalıştığı Mısır Nüshası, Türkoğlu (2012)'nin çalışmasına göre eksik şiirler içermektedir. Buna rağmen Gürbüz (2014)'ün çalışmasında, Türkoğlu (2012)'nin çalıştığı nüshalarda bile bulunmayan iki şiir yer almaktadır.

Mısır Nüshası'nda yer alıp diğer nüshalarda yer almayan bu şiirler şu şekildedir (Gürbüz, 2014: 78):

Nâle kııl ey murğ-i gülşen vaqt irişdi eyle zâr
Fesh olup yevmi zemistân çün irişdi nev-bahâr (2a/1)

beyitiyle başlayan ve

Hem Beķāi bî nevāye çok du'âlar ideler
Kim bize rahmet oķursa rahmet aña bişumâr (2a/11)
Rāvîler kııldı rivāyet müstemî' ol ey hoca
Tapuñuza şerh edelim 'avn ederse girdi kâr (2a/12)

beyitleriyle sona eren şiir, giriş bölümünde yer alan manzumedir. Bu şiirde görüldüğü üzere müellifin mahlasının yer aldığı makta beyit yer almaktadır. Fakat bu manzume müstensih tarafından sonradan eklenmiştir. Nitekim Türkoğlu (2012: 174)'nun beş nüsha ile yapmış olduğu kapsamlı çalışmada yer alan ilk manzume ve ilk manzumedeki makta beyit ise tamamen farklıdır:

İlāhî 'abd-i bīmārım İlāhî
Za'if-i yet-i māşiyet-kārım İlāhî (b.1)

...

Zelî etme Beķāi pür-hatayı
Bu ancaķ ârz-ı ızmārım İlāhî (b.13)

Yine sadece Mısır Nüshası'nda son bölümde yer alan ve müstensih tarafından eklenen bir diğer şiir (Gürbüz, 2014: 368):

Ey dirîğâ var mı a' dâ bî-vefâ maknâ gibi
Var mıdır ğaddâr-ı kübra bu zan-ı dünyâ gibi (95a/2498)

ile başlayıp,

Çünkü bildiñ vefâdur râhi olmaz âhına
Olmaya hiç bî-vefâ sevdâda bu sevdâ gibi (97a/2519)

beyitiyle bitmektedir.

Bu bilgiler ışığında Mısır Nüshası'nda, girişte ve son bölümde yer alan bu iki manzumenin müstensih tarafından eklendiğini şu bulgular üzerine delillendirebiliriz:

a) Metodolojik yaklaşımla bakıldığında, transkripsiyon çalışmalarında her zaman en geniş olan/en fazla varak sayısına sahip olan nüshanın öncelikli olarak ele alınması genel bir ilkedir. Bu ilkeden yola çıkarak, Türkoğlu (2012)'nin en kapsamlı nüshadan hareketle, diğer nüshaları karşılaştırarak yaptığı çalışmada bu iki

manzumenin olmaması, Mısır Nüshası'ndaki bu iki şiirin *Kitab-ı Kerbela* eserine ait olma durumunu ortadan kaldırmaktadır. Dolayısıyla Mısır Nüshası'nda yer alan bu iki şiirin kesin olarak *Kitab-ı Kerbela* adlı esere ait olmadığı ve müstensih tarafından sonradan eklendiği sonucu çıkmaktadır.

b) Gürbüz (2014)'den sonra bitirilen Eren (2014)'ün çalışmasında, bu eserin yeni bir nüshası olarak “İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 297.9 (İ) Nüshası” tespit edilmiştir. Eserin giriş ve son bölümünde bu iki manzumenin müstensih tarafından eklendiği ifade edilerek bu değerlendirmemiz desteklenmektedir.

Bu bilgilere ek olarak giriş manzumesinde *Kitab-ı Kerbela*'yı kaleme alma nedeni (sebeb-i telif), müstensih tarafından Bekâî'nin ağzından yeniden kaleme alınmıştır:

...

Var idi bir hoş hikâyet Kerbelânîñ sireti,
Oğunurdu neşr ile ol bir gün etdim iftikâr (2a/8)

Diledim nazma götürem müstemî' olan dağı
Çoğ şafâlar bula cânı gide gönünden ğubâr (2a/9)

Son bölümde yer alan “gibi redifli şiir” hakkında “müstensih tarafından eklenmiştir” ifadesi dışında herhangi bir değerlendirme yapmak mümkün değildir.

3. Alkışlar

3.1. Allah Razı Olsun

Yezid komutasındaki askerlerle savaşan Hür b. Yezid, Kerbelâ Olayı'nda Hüseyin'in safına geçen Emevî kumandanı (öl/680), atından düşer ve Hz. Hüseyin'den yardım ister. Hz. Hüseyin de safları yararak Hür'e ulaşır ve onu oradan çıkarıp çadırına getirir. Hür, son nefesini vermek üzeredir ve Hz. Hüseyin'den rıza ister. Hür'ün “razı mısın benden” sorusuna karşılık olarak Hz. Hüseyin de “ben senden razıyım Allah ta senden razı olsun” diye alkış (dua) eder:

Aldı Hurrı haymesine geldi çün
Dizi üstüne başını aldı çün (47b/1214)

Hem mübârek yeñleriyle ol İmâm
Sildi yüzünden ğubarını tamam (47b/1216)

Hurr gözin açüb dedi yâ emir
Razı mısın benden ey behter-zamir (47b/1217)

Dedi senden razı oldum yâ ahi
Razı olsun senden ol allah dahı (47b/1218)

Hurr işidüp eyledi cân-ı nisâr
Rahmet ide hem âña Perverdigâr (47b/1219)

3.2. Sana Denk Bir Dost Olayım

Yezid'in komutanı Ömer İbni Said'den Hür b. Yezid aracılığıyla Hz. Hüseyin'e gelen mektupta ehlibeytin Yezid'e biat etmesi, aksi halde kellerinin alınacağı ifade edilmiştir. Buna karşılık Hür, Hz. Hüseyin'e Kufe'den ayrılmasını tavsiye eder ve "şimdi erken ama ileride ümit ediyorum ki seni hak edecek senin dengin olacak bir dost olayım inşallah" der.

Ümidim var ki sonra inşâ'allâh
Saña yâr-ı muvâfık olam ey şâh (29b/749)

3.3. Ahirette Ölümsüzlüğü Huzuru Bulasın

10 Muharrem 680 günü Hz. Hüseyin'in şahadeti ardından ehlibeytin alkışı (duası):

Vağtidir kim himneti dâr-ı fenâ'ı terk edüp
'İşreti 'uqbada bâki bulasın ârâmı sen (65a/1658)

3.4. Benim Gibi Perişan Olmasın; Canı Canandan Ayrılıp Gözyaşı Dökmesin; Gurbet Ateşi İle Dost Ateşi Arasında Kalbim Büryan Olmasın

Hız. Hüseyin Kerbela'da gördüğü Yezid'in askerlerinin zulmü karşısında hüznünlendir ve etrafındaki ehlibeyt ve diğer ona biat eden insanlar için Allah'a niyaz eder: "Ya Rabbi, kimse benim gibi perişan olmasın, seven (can) sevdiğinden (canandan) ayrılıp gözyaşı dökmesin, bir yanda gurbet hasretinin ateşi, diğer yanda dost ateşi bu iki ateş arasında kalbim yanıp büryan olmasın."

Kimse yâ Rabbi benim gibi perişân olmasın
Ayerub cânı cânândan kimse giryân olmasın (42a/1083)

Bir yanadan nâr-ı gurbet bir yanadan dost âteşi
Bu iki söz anda kalbim nice biryân olmasın (42a/1084)

4. Kargışlar

4.1. Ey La Yezal Bu Melunu Ateşte Yak; Ey Hak Bunlardan Hakkımı Al

Muharrem ayının dokuzuncu günü perşembeyi cumaya bağlayan gece Hz. Hüseyin, Yezid'in komutanı Ömer b. Sa'd (Sad b. Ebi Vakkas'ın oğlu öl/686)'a Abbas b. Ali Hz. Hüseyin'in baba bir kardeşi öl/680) aracılığıyla ateşkes teklifi sunsa da İbn Sa'd, hiçbir suretle kabul etmemiş ve zulme devam etmişlerdir.

Ol Muharrem ayınıñ hem ol gice
Doğuzuncu günü idi gör nice (38b/981)

Hem İmām eder idi ol demde ḥab
Uyanub gāvğadan ol ‘āli-cenāb (38b/982)

Dedi ‘Abbāsa burader var añā
Tā ki mühlet vere bu gice bana (38b/983)

Bu gice Cum’a gicesi bil ‘ayān
İntihāyı ‘ömrümüzdür bil ‘ayān (38b/984)

İrteye degin ‘ibādet edelim
Zıkr-i yezdāna itaāt edelim (38b/985)

Vardı ‘Abbās leşkere karşı durır
Hem nidā edüp bu resme çağırır (38b/986)

Dedi kim āgāh oluñ ey ḥās u ‘ām
Mühlet ister bu gice sizden İmām (38b/987)

İşidüp İbn-i Sa’d anı hemin
Leşker ile meşveret edüp la’in (38b/988)

Dediler kim size mühlet yok durur
Size emān hem hamıyyet yok durur (38b/989)

Ömer İbni Sa’d komutasındaki bir asker, ehlibeyte hakaretler etmeye ve onlara karşı bu hakaretlerine devam edince Hz. Hüseyin ellerini açar ve bu asker için “Allah’ım bunu ateşte yak diyerek” beddua eder. Bunun sonucunda da askerin bindiği at bir anda hendeğin kenarındaki ateşe yaklaşır üstünden askeri ateşe atar ve Hz. Hüseyin’in bedduası gerçekleşir. Burada da görüldüğü üzere Hz. Hüseyin’in kargışı bir keramet niteliğindedir. Bu sebeple sonu helâkle biten bu kargışın keramet işlevinde kullanıldığını ifade etmek mümkündür:

Hem du’ā kıldı dedi yā Zülcelāl
Bu la’ini nāre yağ ey lā-Yezāl (39a/1003)

Kıldı anda bu du’âyı ol zaman
Çün tamām etdi du’āsın nāgehān (39a/1004)

İhtiyārsız atı anı aldı hem
Kaçdı ol hendek yanına geldi hem (39b/1005)

Āteşe atdı anı yağub geder
Bu iki leşker bu hāle seyr eder (39b/1006)

Çün la'ini yaktı âteş diñlegil
Secde kıldı ol İmâm şükür etdi bil (39b/1007)

Dedi yâ Râb bir ğarib mazlûm benim
Ehl-i Beyt-i Ahmed-i mahdûm benim (39b/1008)

Al bu zâlimlerden ey Hağ dadımı
Gör benim bu 'atş ile feryadımı (39b/1009)

4.2. Ya Rab Ver Cezasını

Yine aynı gece Muhammed Eşati, Hz. Hüseyin'e hakaretlerine başlar. Hatta ileri giderek senin, "Hz. Peygamberle ne alakan var nasıl olur da ehlibeyt olduğunu iddia eder övünürsün" der. Bu durum karşısında çok sinirlenen Hz. Hüseyin, Muhammed Eşati'ye (Eşhas'a) beddua eder. Ardından Muhammed Eşati (Eşhas), birden tuvalete gitme ihtiyacı hisseder. Tuvalet için eğildiğinde ise cinsel organından (u(o)d yerinden) bir akrep sokar ve oracıkta kendi necasetinin üzerine yığılıp ölür. Yukarıdaki kargışta olduğu gibi burada da Hz. Hüseyin'in bedduası bir keramet işlevselliğine sahiptir:

Ol Muhammed Eş'âti girdi o dem
Ol Hüseyne bu kelâmı dedi hem (39b/1010)

Ne tâ'alluğdur o peygamber saña
Lâf edüp hem fahr edersin sen aña (39b/1011)

Çün İmâm gördü edâsını anın
Dedi yâ Rab ver cezâsını anın (39b/1012)

Bu münâcâtı idince ol zaman
Bevli zâhir oldu mel'ünüñ hemân (39b/1013)

İndi attân bevli için ol la'in
Od yerini urdı bir 'akreb hemin (39b/1014)

Açılur 'avret yeri görsen anı
Ol necâset içre tapşırđı cânı (39b/1015)

4.3. Susuzluktan Helâk Olasın

Babası Muhammed Eşati'nin (Eşhas'ın) necaset içinde öldüğünü gören Cu'de bint Eşhas (Muaviye ile görüşüp Hz. Hasan'ı zehirleyen ve aynı zamanda Hz. Hasan'ın eşi olan kadın), Hz. Hüseyin'e "bu Fırat Nehri'nden sana bir damla su verilmeyecek ta ki susuzluktan helak olasın" şeklinde şu karşı bedduayı eder:

Cu'de mel'ün etdi cevlanı tamam
Ol Hüseyne dedi kim diñle kelam (39b/1016)

Bu Furat deryâ gibi âb-ı zülâli
Hem saña bir katre verilmek muhal (39b/1017)

Tā ki susuz olasıñ bunda helak
Bu cevābı işidüp ol zāt-ı pāk (39b/1018)

4.4. (Ya Rab) Bu Mel'unu Susuz Helak Kıl

Cu'de'nin bu bedduası karşısında Hz. Hüseyin ağlar ve Rabbine ellerini açarak bir beddua daha eder. Der ki: Yarabbi bu melunu hemencecik burada helak et. Ardından Cu'de attan birden düşer. Etrafındakilerden su ister fakat getirilen suyu içemez ve oracıkta vefat eder. Görüldüğü üzere Hz. Hüseyin'in kargışları keramet niteliğinde yer almış ve Cu'de'nin de helâk olmasına sebep olmuştur.

Ağladı kıldı du'ā kim yā Mu'in
Kıl helāk bu mel'ünü şusuz hemin (39b/1019)

Bu münācātı idince ol zaman
Düşdü atından o mel'un nāgehān (40a/1020)

Çağırır kim el-emān bir su veriñ
Verdiler suyu anıñ hālin görñ (40a/1021)

İçemez suyu hem ister çağırır
Her ne miqdār leşker aña su verir (40a/1022)

Hiçbirin içemeyüb cān verdi hem
Bu kerāmātı o leşker gördü hem (40a/1023)

4.5. Ahirette Çok Azap Bulasın

Yezid, Taberistan'ı Hz. Hüseyin'in kellesi için Ömer İbni Sad'a hediye edeceğinin sözünü vermiştir. Bu durum karşılığında ikilemde kalan İbni Sa'd, ailesine danışmak ister. En nihayetinde Hz. Peygamber'in torununu şehit edecektir. Ailesine danışmak üzere yolda giderken Hz. Hüseyin'in yeğeni Hamza b. Harir ile karşılaşır ve ahirette azap bulasın diye beddua alır:

Hamza dedi degmez anı bu hisāb
Kim bulāsñ ahrette çok 'āzāb (34a/868)

4.6. Azap Görsün; Gönlündeki Gün Işığı Uzaklaşsın; Muradı Gerçekleşmesin

Kufe'ye gönderilen Yezid'in askerleri için şu kargışlar dile getirilmiştir:

'Āzābı görsüñ ol dil kim ola mihriñde istib'ād
Murād yetmesin ol kim saña qahr ile düşmāndur (29b/744)

4.7. Zillet İle Olasın

Ömer İbni Sa'd, Safvan (ehlibeyt muhalifi, ileride Hür'e suikast düzenleyen bir asker) aracılığıyla Hür b. Yezid'e iletmek üzere rüşvet teklif eder. Böylelikle Hür'ün, Hz. Hüseyin'i Yezid'e biat etmesi için ikna edebileceğini düşünür. Hür, ise artık tamamen Hz. Hüseyin tarafına geçmiştir ve bu rüşveti geri çevirerek Safvan'a, "zillet ile olasın" şeklinde beddua eder:

Yüri ey Safvân iriş bu dem aña
Mal u ni'met ver getir hem bu yana (46a/1180)

Verdi Safvân Hurr dedi ey dilir
Bu ne 'aql-ı kılllet ü cehl-i kesir (46a/1181)

Kılmasın'izzet-i malı kabûl
Zillet ile olasıñ bu dem melül (46a/1182)

4.8. Pişman Olasın

Hz. Hasan'ın oğlu Kasım'ın Ömer İbn Said'e ettiği kargış:

Na'ra urdı dedi kim ey bi-vefâ
Gayrı evlâda yiter etdiñ cefa (68a/1737)

Ol dem olmaz mı günâhñ bilesiñ
Bu 'amelden hem peşimân olasın (68a/1738)

4.9. Töhmət Ehli Olasın

Halep valisi Sem'an b. Mukatil 'a edilen kargış:

Muqâtil oğlı Sem'an gördü anı

Haleb vâlisi idi bil beyânı (56b/1444)

...

Saña lâyıq mıdır küfrân-ı ni'met
Olup bu dem olasıñ ehl-i töhmət (56b/1447)

5. Sonuç

Alkış ve kargışlar sosyo-kültürel belleğin canlı olarak gelecek nesillere aktarılmasında etkili olan kodlardır. Din, dil, millet, coğrafya ve kültür gibi değişkenlerden izler taşıyan alkış ve kargışlar, Türklerin en eski sözlü geleneğinden günümüze kadar çeşitli etkileşimlerle devam eden sözler olarak karşımıza çıkmaktadır. Alkışlar iyi dilek işlevinde kullanılmış İslamiyet'le birlikte Allah'ın kudretine niyaz etme boyutunu da içine kapsamıştır. İslamiyet'le birlikte içinde dini terminoloji olmayan alkışların bile ilahi bir içsellik kazandığını görmek mümkündür. Bu nedenle alkışlar birer dua kutsiyetinde sosyal yaşam içerisinde kurulan iletişimin en motive edici ilkeleri haline gelmiştir. Kargışlar da aynı şekilde İslamiyet'le birlikte "ilahi olana havale etme", "zulme karşı Allah'ın kahrediciliğine sığınma", "içinde bulunulan kötü duruma sebep olan kişi veya olgular hakkında din zeminli kötü dilekleri iletme" boyutuna ulaşmış ve daha çok "ah" ve "beddua" içselleştirilmiştir.

Sosyal yaşam döngüsü içerisinde alkış ve kargışların bu durumu dini ve tasavvufi metinlere de yansımıştır. Özellikle dini şahsiyetlerin alkışları veya kargışları keramet işlevi kazanmıştır. Keramet ehli olan bu şahısların alkışlarında Allah'ın

müspet durumları bahsetme, kargışlarında da Allah'ın helak ediciliğinin gösterilmesi şeklinde temel işlevsellik ortaya konmuştur. Hz. Hüseyin'in Kerbela'da Yezid askerleri tarafından susuz bir şekilde şehit edilmesini konu alan *Kitab-ı Kerbela*'da bu işlevselliği görülmüştür. Özellikle Hz. Hüseyin'in kargışlarında keramet vasfı olduğu ve helakle sonuçlandığı görülmüştür. Alkışlarında ise cennet ehli olma, can olma, evlad-ı resulün rızasına nail olma işlevselliği üzerine ahirette ilelebet mutluluğa erişme olgusu tespit edilmiştir.

Kaynaklar

- Ağca, Mustafa. (2015). “Eski Uygur Türkçesinde Dua / Alkış (Anlambilimsel Bir İnceleme)”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akalın, L. Sami. (1990). *Türk Dilek Sözcüklerinden Alkışlar Kargışlar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Akgündüz, Ahmed (1992). *Arşiv Belgeleri Işığında Somuncu Baba ve Neseb-i Alisi*. İstanbul: Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı Yayınları.
- Akgündüz, Ahmed, Öztürk, Said ve Baş, Yaşar (1992). *Darende Tarihi*. İstanbul: Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yayınları.
- Albayrak, Nurettin (1999). “Türk Folklorunda Beddualar”, *Türk Folkloru Dergisi* 95, 15-17.
- Altınölçek, Semih (2009). “Alevî-Bektaşî Ritüellerinde Okunan Deyişlerde Lanet”. *Lanet*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 125-135.
- Artun, Erman. (1999). “Günümüz Adana Âşıklık Geleneğinde Alkış Kargış (Kara Alkış)”. III. Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu, Adana.
- Boratav, P. Naili. (2013). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Çevik, Mehmet (2015). “Bedduanın Estetik İfadesi: Manilerde Kargışlar,” *Türkbilgi Dergisi* 30: 1-21.
- Çınarcı, M. Nuri (2007). “Şeyhülislam Arif Hikmet Bey'in Tezkiretü's-Şuarâsı ve Transkripsiyonlu Metni”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Çiftioğlu, Arzu (2009). “Bedduaların Anlam Açısından İncelenmesi”. *Lanet*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 7-59.
- Demircan, Adnan (2009). “Ali-Muaviye Kavgası Bağlamında Bir Siyasi Mücadele Aracı Olarak Lanet Okuma”. *Lanet*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 151-163.
- Demirel, Özlem (2009). “Maktel-i Hüseyinlerde Beddua”. *Lanet*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 137-150.

- Duymaz, Ali (2009). “Halk Hikâyelerinde Lanet Ve Bedduanın Gerçekleşmesi Motifi”. *Lanet*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 177-204.
- . (2000). “*Sihir Şiirlerinin Bir Türü Olarak Alkışlar*”. *Millî Folklor Dergisi* 45, 15-21.
- Elçin, Şükrü. (2019). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eren, Hulusi (2014). “Dârendeli Kâtipzâde Bekâyî-Maktel-i Hüseyin (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük Dizin)”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ersal, Mehmet ve Ersöz, Serpil (2013). “Alevî Gülbenglerinin Temel Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme.” *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 65, 53-80.
- Ersoylu, Halil. (2012). *Türk Dilince Dualar ve Beddualar Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Ferzeliyev, Tehmasib. Abbasov, İsrail ve Hacıyeva, Naile. (1996). *Türk Dilinde Dualar Beddualar Yeminler*. Haz. Cengiz Alyılmaz. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Gülseren, Cemil (1996). “Hasan Bakai”. *Somuncu Baba Kültür Edebiyat ve Araştırma Dergisi* 8, 27-29.
- Gürbüz, Hulusi (2014). “Kitab-ı Kerbela (İnceleme- Metin- Dizin)”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- . (2016). “Kerbela Olayı’nı Konu Alan Müstakil Eserler Üzerine Bir İnceleme”. *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 78, 219-227.
- Harmancı, Meriç. (2012). “Dede Korkut Hikâyelerindeki Alkış ve Kargışlara İşlevsel Bir Yaklaşım”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 23, 1-17.
- İlhan, Nadir (2020). “Darendeli Bekâyî’nin Battal-Nâmesi’nin Yeni Bir Nüshası”. *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi* 11, 235-254.
- Kalafat, Yaşar ve Bayatlı, N. Yaşar. (2011). *Türk Kültürlü Halklarda Alkışlar-Kargışlar*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Kaya, Doğan. (2001). *Folklorumuzda Beddua Söyleme Geleneği ve Türk Halk Şiirinde Beddualar*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Oğuz, M. Öcal. Ağır, Meltem ve Çakır Şeyda. (2007). *2006 Yılında Çorum’dan Derlenen Alkışlar Kargışlar ve Ninniler*. Ankara: Çorum Belediyesi.

- Say, Y. (2012). “Anadolu Kültür, Edebiyat ve İnanç Tarihinde Önemli Bir Kaynak: Battalname ve Battal Gazi”. Erişim Tarihi: 10.10.2020. <http://www.kizildelisultan.com/anadolu-kultur-edebyyat-ve-ynanc-taryhynde-onemly-byr-kaynak-battalname/>].
- Seyfeli, Mahmut. (2002). “Alkış ve Kargışlar”. *Türkler Ansiklopedisi*, c. 5, Ankara: Yeni Türkiye Yay., s. 852-860.
- Şentürk, Ahmet ve Gülseren, Mehmet (1990). *Malatyalı Şairler Antolojisi*. Malatya: Yeni Malatya Gazetesi Ofset Tesisleri.
- Terzioğlu, Öykü. (2007). “Alkış ve Kargışların Sözlü Kültürdeki Yerleşik Kodların Aktarımını ve Yeniden Üretimini Kolaylaştıran Biçimsel Özellikleri”. *Milli Folklor Dergisi* 75, 34-37.
- Türkoğlu, Serkan (2012). “Bekâî, Kitâb-ı Kerbelâ (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- . (2015). “Divan Edebiyatında Mensur Metinlerin Manzum Olarak Yeniden Yazılması Ve Vakanüvis Raşid’in Sıhhat-Abad Mesnevisi Örneği”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 16, 80-96.
- . (2015). “Divan Edebiyatında Mensur Metinlerin Manzum Olarak Yeniden Yazılması Ve Vakanüvis Raşid’in Sıhatabad Mesnevisi Örneği”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.16, 80-96.
- Uluçay, Ömer (1996). *Alevilikte Dua: Gülbang*, İstanbul: Gözde Yayınevi.
- Uzun, Mustafa (1996). “Türk Tasavvuf Edebiyatında Bir Dua Ve Niyaz Tarzı Gülbang”, *İLAM Araştırma Dergisi* 1, 81-82.